

ЗАКАРПАТСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ТЯЧІВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛІЦЕЙ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Бокоч Петро Михайлович

Формування правового статусу особистості,
правової свідомості і правової культури учнів
на уроках з основ правових знань

Методичний посібник

Ужгород - 2007

Бокоч П.М. Формування правового статусу особистості, правової свідомості і правової культури учнів на уроках з правових знань. Методичний посібник. – Ужгород, 2007. – 46 с.

Кожний робітник у своїй професійній діяльності прямо чи опосередковано вступає у правові відносини. У зв'язку з цим зростає роль правових знань в процесі підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів. Зважаючи на це, розглянуті в методичній розробці шляхи формування правового статусу особистості, правової свідомості і правової культури учнів підтверджують актуальність і практичну значимість обраної теми.

Цінними в роботі автора є методичні розробки уроків, навчальних ігор з основ правових знань, критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. Посібник має практичне значення і може бути рекомендований викладачам суспільних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів.

Рецензенти, укладачі:

Шимон Юрій Юрійович, методист Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Методичний посібник затверджений науково-методичною радою
Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Протокол № 1 від 26.01.2007 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
Теоретично-методична частина розробки	5
1.1. Формування правової свідомості учнів.....	5
1.2. Використання типових та нетипових форм навчання при проведенні уроків з основ правових знань.	6
1.3. Навчальні ігри на уроках з осінні правіших знань.....	Ошибка! Закладка не определена.9
2. Дидактично-практична частина.	Ошибка! Закладка не определена.10
2.1. Методичні розробки уроків	Ошибка! Закладка не определена.11
2.2. Паспорт комплексного методичного забезпечення предмету «основи правових знань».....	Ошибка! Закладка не определена.18
2.3. Критерії для підсумкового (тематичного) оцінювання навчальних досягнень учнів по предмету «Основи правових знань».	Ошибка! Закладка не определена.23
Висновки	Ошибка! Закладка не определена.24
Додаток 1.....	Ошибка! Закладка не определена.26
Додаток 2.....	Ошибка! Закладка не определена.30
Додаток 3.....	Ошибка! Закладка не определена.33
Додаток 4.....	Ошибка! Закладка не определена.36
Додаток 5.....	Ошибка! Закладка не определена.41
Додаток 6.....	Ошибка! Закладка не определена.43
Література	Ошибка! Закладка не определена.45

Вступ

Нині, все частіше, оцінюючи ділові якості робітників, замість терміна «професіоналізм» використовують термін «компетентність». Компетентність передбачає окрім професійної підготовки цілу низку інших компонентів, які мають непрофесійний характер але необхідні сьогодні тією чи іншою мірою кожному спеціалісту. Це в першу чергу, такі якості, як самостійність, творчий підхід до справи, вміння вести діалог та співробітництво, гнучкість поведінки, наявність абстрактного мислення, вміння постійно вчитися і поповнювати свої знання самостійно.

В умовах формування України, як суверенної і незалежної правової держави, особливо важливого значення набуває виховання у молоді правової культури, з рівнем якої безпосередньо пов'язана ефективність докорінних перетворень у нашій країні. Виховання правової культури підрастаючого покоління має здійснюватися в органічному взаємозв'язку з реальними подіями, щоб молоді люди усвідомили свій взаємозв'язок з іншими членами суспільства, відчували відповідальність перед державою, громадянами якої вони є.

Правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи професійно-технічної освіти, створення умов для професійної реалізації особистості та забезпечення потреб суспільства і держави у висококваліфікованих робітничих кадрах визначені в Законі України «Про професійно-технічну освіту» від 10 лютого 1998 р. Потрібно роз'яснювати молоді – майбутнім робітникам зміст Конституції – Основного Закону України, в якій визначені корінні підвалини державного устрою, його характерні риси, права, свободи та обов'язки людини і громадянина, а також положення нового законодавства, спрямованого на утвердження політичної, економічної самостійності України, регулювання її господарства, становлення та забезпечення функціонування матеріального виробництва, налагодження ефективності управління.

Важливого значення набуває розвиток принципово нового господарського механізму, який впроваджується у життя за допомогою права, юридичних норм, що виключають анархію і передбачають упорядкованість у суспільстві.

На етапі теоретичного навчання при підготовці кваліфікованих кадрів перед викладачами стоїть завдання пошуку нових форм і методів навчання учнів з тим, щоб підготовка майбутніх молодих спеціалістів відповідала вимогам сьогодення.

Основою інтенсифікації і вдосконалення навчання повинні стати такі властивості навчального процесу, як спільні зусилля в вдосконаленні способів оволодіння знаннями і вміннями; надання їм трудової суспільно корисної спрямованості; єдність цілей діяльності педагога і учня, підвищення рівня культури спілкування, поступове і послідовне переведення навчання в самоосвіту.

Теоретично-методична частина розробки

1.1. Формування правової свідомості учнів.

Вдосконалення системи освіти в сучасних умовах повинно бути спрямоване на формування творчої особистості, здатної розв'язувати завдання в нестандартних умовах, самостійно використовувати набуті знання в різноманітних життєвих ситуаціях. В зв'язку з цим одними із важливих завдань професійно-технічної освіти є забезпечення умов для розвитку особистості кожного учня на основі врахування його індивідуальних особливостей, підготовка кваліфікованих робітників, конкурентоспроможних на ринку праці.

Правове виховання – один із найважливіших напрямів роботи з учнями. Його мета – формування правового статусу особистості, правової свідомості і правової культури учнів. Важливу роль у цій роботі має викладання курсу «Основи правових знань». Якість навчально-виховної роботи в професійно-технічному закладі складається з багатьох факторів і охоплює широке коло проблем, що стоять перед педагогами. Але головною із них являється постійне вдосконалення уроку. Успіх уроку залежить від того, наскільки учні засвоїли нові знання, і в значній мірі визначається ступінню творчого відношення викладача до своєї повсякденної праці.

Їх знання і вміння, особисті якості, вся система педагогічної діяльності і взаємовідносин з вихованцями стають тією умовою, при якій формуються зацікавленість, бажання учнів до розширення своїх пізнань. І робиться це в першу чергу на уроці. На поганих уроках не тільки не виховується інтерес до знань, а, навпаки, згасає бажання вчитися.

В.А.Сухомлинський вважав, що урок повинен викликати позитивний емоційний настрій і почуття задоволеності роботою. А це можливо в тому випадку, якщо учень в ході уроку засвоює саму складну частину навчального матеріалу і його робота об'єктивно оцінюється викладачем.

Уроки з основ правових знань повинні буди доступними, зрозумілими, підкріпленими конкретними прикладами з життя суспільства. Потрібно постійно домагатись органічного зв'язку навчального процесу з позаурочною правовою виховною роботою, впроваджуючи активні форми пропаганди правових знань: конкурси рефератів, вікторини, зустрічі із працівниками правоохоронних органів.

Формування правового статусу особисті, правової свідомості передбачає глибоке осмислення, свідоме засвоєння ними правових знань, закріплення їх у діяльності та перевірку практичним досвідом. Важливо виховувати в учнів впевненість в істинності справедливості й доцільності нормативних вимог, перетворювати ці знання на внутрішні стимули, принципи поведінки. Головними структурними елементами правової переконаності є впевненість у справедливості нормативних вимог, а також практична спрямованість, готовність особистості до їх виконання, запобігання правопорушенням. Ці структурні елементи визначають рівень сформованості і правової переконаності учня.

Свобода вибору, яку повинен поважати викладач у своїх вихованцях, свідчить про всебічний розвиток особистості й активну життєву позицію, вміння розв'язувати складні життєві проблеми.

Вселити учневі впевненість у власних силах, сформувати у нього уявлення про право як про частину загальної культури людства, виховати переконання що право – це соціальна цінність, яка ґрунтується на принципах істини, справедливості й гуманізму, сприяти народженню творчої, духовної багатості, навчити мислити і відстоювати власні переконання, поважаючи при цьому думку інших – завдання сучасного уроку з основ правових знань.

1.2. Використання типових та нетипових форм навчання при проведенні уроків з основ правових знань.

Як показує досвід, ефективність уроку багато в чому залежить від професійності і, зокрема, методичного рівня викладання предмета. Тому кожному викладачеві необхідно знати і застосовувати у практичній діяльності вимогу до уроку. Нетипові уроки відрізняються від традиційних структурою та способами їх проведення.

Можна запропонувати декілька нетипових форм організації навчання, які можна використати при проведенні уроків з основ правових знань.

Нетипові форми організації навчання

№ з/п	Тип уроку	Завдання, зміст	Прийоми	Структура уроку	Типи лекцій
1.	Урок-лекція (навчального матеріалу протягом одного уроку).	Аналіз та узагальнення фактів	Пояснення та міркування	1. Організація діяльності викладача і учня. 2. Формулювання теми, постановка теми і завдань. 3. Виклад змісту дидактичного матеріалу викладачем. 4. Узагальнення та систематизація знань учнів.	1. Вступна. 2. Складна. 3. Узагальнююча. 4. Лекція-інструктаж.
2.	Урок-залік (форма перевірки досягнень учнів з вивченої теми <u>чи розділу предмету</u>).	Оцінка навчальних досягнень, систематизації, узагальнення та поглиблення знань учнів, усунення прогалин у знаннях учнів.	Робота з додатковою літературою; допомога консультантів із числа сильних учнів.	1. Усно з урахуванням індивідуальних особливостей та рівня навчальних досягнень учнів. 2. Письмово (на дошці і в зошиті). 3. Підбиття підсумків заліку.	1. Усні. 2. Письмові. 3. Громадський огляд знань (журі).
3.	Урок – конференція (форма організації навчально-виховного процесу, що передбачає зібрання в одній аудиторії учнів, об'єднаних однією метою).	Поглиблення, зміцнення та розширення діапазону знань учнів, формування позитивного ставлення до самостійного набуття ними знань; розвиток та саморозвиток творчих здібностей учнів, їх активності.	Дискусія	1. <u>Оголошення теми, доповідей, співдоповідей, виступів.</u> 2. <u>Затвердження регламенту роботи.</u> 3. <u>Активізація навчально-пізнавальної діяльності учасників конференції</u> 4. <u>Чітка процедура проведення</u> 5. <u>Підсумок конференції</u>	1. <u>Читацька.</u> 2. <u>Теоретична.</u> 3. <u>Підсумкова.</u> 4. <u>Оглядова</u>

№ з/п	Тип уроку	Завдання, зміст	Прийоми	Структура уроку	Типи лекцій
4.	<u>Урок-диспут (лат. «міркую», форма урочної роботи з учнями.)</u>	<u>Розвиток самостійного логічного мислення, моральної зрілості, формування поглядів та переконань особистості.</u>	<u>Обговорення, обмін думками, вирішення суперечок, логіка застосування та навичок самостійної роботи з різними джерелами, обмін думками.</u>	<u>1. Повідомлення теми, мети та завдань диспуту</u> <u>2. Ознайомлення з наочністю, виставкою чи іншими дидактичними матеріалами</u> <u>3. Спрямування учнів на відвертість.</u> <u>4. Обґрунтування своїх переконань, висновків.</u> <u>5. Підбиття підсумків диспуту.</u>	
5.	<u>Інтегрований урок (в основному урок систематизації та узагальнення знань, умінь та навичок учнів.)</u>	<u>Розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках та відповідних їх навчальних предметах.</u>	<u>У підготовці уроку беруть участь кілька викладачів. Спілкування викладачів та учнів, коментарі, доповнення, опанування, рецензування, підбиття підсумків уроку.</u>	<u>1. Повідомлення теми, цілей, завдань уроку.</u> <u>2. Мотивація навчальної діяльності учнів.</u> <u>3. Актуалізація та корекція опорних знань.</u> <u>4. Повторення та аналіз основних фактів, подій.</u> <u>5. Творчі перенесення знань та навичок у нові ситуації.</u> <u>6. Узагальнення та систематизація навчальних досягнень учнів.</u>	

№ з/п	Тип уроку	Завдання, зміст	Прийоми	Структура уроку	Типи лекцій
6.	<u>Урок – ділова гра (імітаційна модель навчальної діяльності учнів, що відтворюється в умовах максимально наближених до дійсності.)</u>	<u>Поглибити та розширити діапазон знань учнів, формувати діловий стиль спілкування у практико-професійній діяльності</u>	<u>Відповідно до типу гри.</u>	<u>1. Постановка теми, цілей та завдань.</u> <u>2. Визначення оптимального змісту гри.</u> <u>3. Розподіл ролей та визначення функціональних обов'язків учасників гри.</u> <u>4. Забезпечення умов для проведення ділової гри.</u> <u>5. Гра</u> <u>6. Аналіз та підбиття підсумків гри.</u>	<u>Урок-турнір</u> <u>Урок-спектакль</u> <u>Урок КВК</u> <u>Урок-аукціон</u> <u>Еврика</u>
7.	<u>Контрольна робота (забезпечує зворотний зв'язок)</u>	<u>Дозволяє коригувати діяльність викладача та учнів, її результативність, виявляти резерви подальшого вдосконалення навчання.</u> <u>Сприяє розширенню, поглибленню, вдосконаленню знань, умінь та навичок учнів, розвитку їх пізнавальної діяльності, підвищенню відповідальності за навчання та його результативність</u>	<u>Індивідуальний характер контролю, тематична спрямованість контролю, дотримання єдиних вимог до оцінки знань, умінь та навичок учнів.</u>		<u>1. Поточні.</u> <u>2.Періодичні</u> <u>3.Підсумкові</u>